

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

БУРДЕНКО ІРИНА МИКОЛАЇВНА

УДК 336.64

**ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ ТА ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В
УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2002

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Українській академії банківської справи Національного банку України.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент
Коваленко Вікторія Володимирівна,
Українська академія банківської справи,

доцент кафедри банківської справи

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Білик Марія Дмитрівна,
Київський національний економічний університет, доцент кафедри фінансів
підприємств і страхової справи;

кандидат економічних наук, доцент
Скрипник Юрій Володимирович,
Сумський національний аграрний університет, доцент
кафедри фінансів

Провідна установа – Дніпропетровський національний університет,
кафедра фінансів, Міністерство освіти і науки України

Захист дисертації відбудеться “19” квітня 2002 р. о 13 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 в Українській академії банківської справи за адресою: 40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Української академії банківської справи за адресою: 40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.

Автореферат розісланий “16 ” березня 2002 р.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

С.М. Козьменко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Діяльність суб'єктів господарювання в умовах трансформації економіки та розвитку ринкових відносин вимагає швидкої адаптації, знання законів розвитку та виживання в ринковій економіці, наявності стійкого фінансового стану підприємства. Відповідно до умов конкретного етапу розвитку країни, який характеризується політичною та економічною нестабільністю, оптимізація діяльності торгових підприємств потребує вирішення комплексу проблем. Однією з них на сьогодні стала проблема забезпечення фінансової стійкості та фінансової рівноваги торгових підприємств в умовах невизначеності та нестійкості економічного середовища. В цих умовах необхідно своєчасно та об'єктивно оцінювати ситуацію, відрізняючи тимчасові проблеми з ліквідністю від повної неплатоспроможності.

Необхідно зазначити, що підприємства торгівлі з одного боку, – це ринкові суб'єкти, які здійснюють свою діяльність в умовах жорсткої конкуренції, що збільшує ступінь ризику, а з іншого, мають галузеву специфіку діяльності. Побудова засад ринкової економіки зумовлює виникнення конкуренції між її учасниками, зростання ступеня фінансових ризиків: ризику зниження фінансової стійкості й рівноваги та ризику неплатоспроможності, а іноді й банкрутства. Тому ринкова економіка потребує іншої

інформації та методів її оцінки, адекватних новим підходам до управління. У той же час, значно розширюються основні завдання аналізу, який не обмежується оцінкою фінансової стійкості, а має бути спрямований на обґрунтування прогнозу потреби у фінансових ресурсах, на знаходження їх джерел і способів мобілізації. Виникають також нові підходи до оцінки джерел фінансування, грошових потоків, ефективності вкладання коштів. Усе це потребує перегляду деяких традиційних підходів до методики оцінки фінансової стійкості торгових підприємств. У зв'язку з цим виникає потреба пошуку обґрунтованих шляхів і методів комплексної методики оцінки фінансової стійкості торгових підприємств та прийняття на її основі своєчасних обміркованих управлінських і фінансових рішень щодо її забезпечення.

Актуальність обраної теми дослідження обумовлюється об'єктивною необхідністю подальшої розробки основних теоретичних підходів та удосконалення існуючих методів комплексної оцінки фінансової стійкості в умовах ризику, яка ґрунтується на новому підході – вивченні фінансової рівноваги торгових підприємств.

Суттєве значення аналізу оцінки й забезпечення фінансової стійкості підприємств у ринкових умовах зумовлюють постійну увагу дослідників до її різних аспектів. Цій проблемі присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних авторів І.Т. Балабанова, О.М. Бандурка, Л.А. Бернстайна, М.Т. Білухи, І.А. Бланка, Є. Брігхема, А.О. Єпіфанова, Т.П. Карліна, Б. Коласса, В.В. Коваленко, А.А. Мазаракі, А.Р. Макміна, В.І. Міщенко, В.П. Москаленка, С.В. Науменкової, Є.М. Сича, В.В. Сопка, О.С. Стоянової, Н.М. Ушакової, С.П. Ярошенка.

До останнього часу у вітчизняних дослідженнях оцінка фінансової стійкості підприємства не носила комплексного характеру, а базувалася, в основному, на використанні коефіцієнтного методу, який відбувався на статичній основі та не ураховував специфіки галузі, не давав змогу оцінити здатність підприємства генерувати грошові потоки для здійснення діяльності. Крім того, відсутнє чітке визначення фінансової стійкості як економічної категорії та системи показників для її оцінки, що потребує подальшої теоретичної розробки проблеми. У сучасному економічному середовищі, в якому функціонує кожне окреме торгове підприємство, дуже важливою стає проблема володіння інструментами комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства, вміння моделювати динаміку фінансової стійкості та фінансової рівноваги, оцінювати можливість підприємства щодо генерування грошових коштів, урахувати чинники, які викликають ризикову ситуацію та впливають на стійкість фінансового стану, а також вчасно приймати заходи щодо обмеження та нейтралізації негативних наслідків фінансових ризиків на фінансову стійкість підприємств торгівлі. Все вищевикладене й обумовило вибір теми, мети, об'єкта та послідовність наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукові результати, теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження було використано при виконанні науково-дослідної теми “Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні” (номер державної реєстрації 01996002342).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування та розробка нових підходів до вдосконалення методів комплексної оцінки фінансової стійкості торгових підприємств в умовах невизначеності та ризику.

Відповідно до поставленої мети необхідно було вирішити наступні задачі:

- визначити сутність та обґрунтувати економічний зміст поняття фінансової стійкості для торгових підприємств як певного стану фінансів торгового підприємства з метою встановлення стійких позицій на конкурентному ринку та запобігання виникненню фінансових ризиків;

- дослідити існуючу інформаційну базу забезпечення оцінки фінансової стійкості;
- визначити галузеві особливості діяльності торгових підприємств, які мають суттєвий вплив на методику проведення оцінки фінансової стійкості;
- вдосконалити методику оцінки фінансової стійкості для підприємств торгівлі;
- провести комплексний аналіз фінансової стійкості торгових підприємств м. Суми з використанням коефіцієнтного методу та методу грошових потоків;
- обґрунтувати й розробити методику оцінки фінансової стійкості торгових підприємств за допомогою фінансової рівноваги між фінансовими ресурсами підприємства та їх потребою;
- обґрунтувати підходи до забезпечення фінансової стійкості на основі оцінки потенційного та реального надлишку або дефіциту грошових коштів підприємств торгівлі;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення процесу управління фінансовими ризиками з метою зниження ступеня їх впливу на фінансову стійкість торгових підприємств та досягнути ними фінансову рівновагу в умовах нестабільної економіки.

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість підприємств торгівлі в умовах невизначеності та ризику.

Предметом дослідження є організація процесу забезпечення фінансової стійкості підприємств торгівлі.

Методи дослідження. У роботі при виконанні досліджень залежно від конкретних цілей і завдань використано методи економічного аналізу та вивчення економічних процесів: нормативно-розрахунковий, експертних оцінок, балансовий, групувань, економіко-математичного моделювання, порівняння середніх та відносних величин та інші економічні методи. Дослідження фінансової стійкості торгових підприємств проведено на основі використання порівняльного, нормативно-розрахункового методу та методу групувань. Аналіз основних типів фінансової рівноваги та визначення надлишку або дефіциту грошових коштів проведено з використанням балансового методу та методів групувань.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у наступному:

- поглиблено економічну суть і зміст категорій “фінансова стійкість” та “фінансова рівновага” торгових підприємств з точки зору оптимальності управління їх фінансовими ресурсами в умовах невизначеності та ризику;
- суттєво уточнено систему фінансових показників та схему аналізу, які враховують особливості фінансового стану торгових підприємств, з метою комплексного аналізу фінансової стійкості;
- вперше запропоновано методику оцінки фінансової стійкості торгових підприємств на підставі аналізу рівноваги між джерелами фінансування та їх потребою;
- на основі дослідження взаємозв'язку та взаємозалежності компонентів фінансової рівноваги визначено її види, аналіз яких дозволяє оцінити наявність джерел фінансування та напрямки їх використання;
- обґрунтовано доцільність та запропоновано підходи до забезпечення фінансової стійкості підприємств торгівлі на основі використання аналізу потенційного та реального надлишку або дефіциту грошових ресурсів;
- вперше запропоновано методику оцінки фінансової рівноваги за допомогою системи показників фінансування, яка дозволяє виявити вплив зміни фінансових ресурсів від операційної та неопераційної діяльності торгового підприємства на фінансову стійкість підприємств торгівлі;
- розроблено рекомендації щодо удосконалення процесу управління фінансовими ризиками торгових підприємств в умовах невизначеності з метою їх мінімізації та обмеження.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження визначається пропозиціями та рекомендаціями щодо вдосконалення існуючих методів та запровадження нових підходів оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі в умовах ризикової діяльності.

Обґрунтована в дисертаційній роботі система фінансових показників та схема аналізу, які враховують сучасну економічну ситуацію, особливості діяльності торгових підприємств можуть бути використані для аналізу, оцінки й прийняття фінансових рішень торговими підприємствами та іншими зацікавленими користувачами інформації.

Використання запропонованого підходу до визначення потенційного та реального надлишку або дефіциту грошових коштів дасть можливість торговим підприємствам на практиці вирішити проблему визначення необхідної величини кредитів, потрібних для продовження діяльності з мінімальним ступенем ризику.

Розроблена система показників фінансування може бути використана торговими підприємствами для визначення стану та виду фінансової рівноваги, а також динаміки змін її основних елементів з метою прийняття вчасних управлінських рішень щодо її забезпечення.

У практичній діяльності може бути використана запропонована схема процесу управління фінансовими ризиками торгового підприємства, яка дозволить оперативно оцінити вплив в майбутньому внутрішніх чинників на прийняття фінансових рішень, а також передбачити заходи щодо нейтралізації та усунення негативних наслідків ризиків зниження фінансової стійкості та порушення фінансової рівноваги.

Окрім того, одержані автором результати наукового дослідження використовуються при викладанні навчальних дисциплін “Фінанси підприємств” і “Фінансовий аналіз”.

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, що виносяться на захист, одержані автором особисто і знайшли відображення у наукових працях, опублікованих в фахових виданнях.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати виконаного дослідження були оприлюднені та отримали схвальну оцінку на конференціях і семінарах. Серед них: Всеукраїнська науково-практична конференція “Банківська система України: теорія та практика становлення” (м. Суми, 1999); Всеукраїнська науково-практична конференція “Шляхи зміцнення фінансово-економічної самостійності регіонів України” (м. Дніпропетровськ, 2000); Міжнародна конференція “Глобалізація економіки: нові можливості чи загроза людству?” (м. Донецьк, 2001); Всеукраїнська науково-практична конференція “Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України” (м. Суми, 2001); “Теорія і практика перебудови економіки” (м. Черкаси, 2001).

Наукові публікації. Результати досліджень знайшли відображення у семи наукових працях загальним обсягом 1,8 д.а.

Структура і зміст дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації – 227 сторінок, у т. ч. на 40 сторінках розміщені 25 таблиць, 14 ілюстрацій, 16 додатків і список використаних джерел із 189 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі роботи “Методологічні засади оцінки фінансової стійкості торгових підприємств у ринкових умовах” обґрунтовано економічну сутність і зміст категорії “фінансова стійкість торгових підприємств” з точки зору ефективності та оптимальності управління фінансовими ресурсами з урахуванням функціонування торгових підприємств у ризикових умовах ринкового середовища; за допомогою

аналізу функціональних зв'язків визначено види та проаналізовано вплив фінансових та економічних ризиків на діяльність торгового підприємства.

Торгове підприємство є складним соціально орієнтованим економічним механізмом з великою кількістю внутрішніх і зовнішніх зв'язків, які впливають на економічні інтереси інших учасників господарської діяльності. В умовах трансформації національної економіки кожне торгове підприємство зацікавлене у стійкості фінансового стану. При цьому фінансовий стан підприємства торгівлі є об'єктом інтересів як внутрішніх, так і зовнішніх суб'єктів господарювання. Наявність збитків у фінансово-господарській діяльності торгових підприємств об'єктивно обумовлює вирішення проблеми ефективності управління фінансовими ресурсами. Цього можна досягти на основі вдосконалення та оптимізації сучасної системи управління та регулювання фінансовою діяльністю зазначених підприємств на підставі комплексної оцінки фінансової стійкості.

Аналіз існуючих в економічній літературі визначень категорії “фінансова стійкість підприємства” дозволяє стверджувати про наявність різних поглядів на його економічний зміст. Спираючись на зміст розглянутих термінів, доцільно дати наступне визначення “фінансової стійкості торгового підприємства”: це комплексна категорія, яка характеризує стан, структуру та напрями використання фінансових ресурсів торгового підприємства, здатність його виконувати свої зобов'язання, а також ступінь захищеності капіталу від фінансових ризиків та можливість забезпечувати розширення діяльності без збільшення залежності від зовнішніх джерел фінансування. Зазначене формулювання дозволило визначити послідовність процесу оцінки фінансової стійкості торгового підприємства, яка ґрунтується на проведенні детального аналізу показників фінансової стійкості, оцінки грошових потоків та фінансового ризику.

Ринок – це економічне середовище, у якому постійно існує невизначеність, інфляція, відсутність достовірної інформації тощо. Все це є умовами виникнення фінансових та економічних ризиків. Тому перспективу стійкості фінансового стану та загального розвитку торгового підприємства можна визначити з деякою мірою впевненості, якщо вчасно виявити та проаналізувати потенційні і наявні види фінансових і економічних ризиків.

Вивчення функціональних зв'язків, які виникають у процесі діяльності торгового підприємства, дозволило дослідити основні види фінансових та економічних ризиків.

На фінансову стійкість торгового впливають три групи ризику: фінансовий, організаційно-виробничий та комерційний.

На сьогодні для оцінки ступеня ризику застосовуються різні методи: статистичний, експертний, розрахунково-аналітичний. Вибір методу залежить від характеру ризику, інформаційного забезпечення дослідження й точності оцінки ймовірності виникнення ризикової події.

Таким чином, найважливіша ознака фінансової стійкості торгового підприємства – це здатність функціонувати в умовах ризикової діяльності. При цьому важливе значення має корисна, зрозуміла, доречна, достовірна інформація про внутрішній фінансовий стан підприємства. Найбільш доступним джерелом інформації про торгове підприємство є фінансова звітність.

З точки зору корисності інформації, її можна класифікувати за фінансовими показниками, які впливають на фінансову стійкість торгових підприємств.

Таблиця 1

Класифікація корисної інформації для торгових підприємств за фінансовими показниками

Фінансові показники Характеристика і критерії корисної інформації

1. Фінансові ресурси Інформація є корисною для визначення здатності підприємства генерувати грошові кошти та їх еквіваленти у майбутньому
2. Структура джерел фінансових ресурсів Інформація є корисною при прогнозуванні майбутніх потреб у позиках, при визначенні розподілу майбутніх прибутків та потоків грошових коштів і для визначення ймовірності залучення фінансів у майбутньому
3. Платоспроможність та ліквідність Інформація є корисною для прогнозування спроможності підприємства вчасно виконувати свої зобов'язання. Ліквідність стосується наявності грошових коштів у найближчому майбутньому після виконання фінансових зобов'язань даного періоду
4. Результати діяльності Інформація є корисною при прогнозуванні здатності підприємства отримувати прибуток і генерувати грошові кошти за рахунок існуючих ресурсів
5. Рентабельність Інформація є корисною для оцінки потенційних змін в економічних ресурсах, які підприємство ймовірно контролюватиме в майбутньому
6. Ризиковість Інформація є корисною для визначення ймовірності появи фінансових втрат та їх розміру для оцінки ступеня фінансових ризиків

Слід зазначити, що на сьогодні нерідкі випадки, коли інформація, яка відображена у фінансовій звітності, не завжди відповідає дійсності. В основному, це пов'язано з недотриманням принципів та вимог, на підставі яких складаються фінансові звіти, що впливає на точність оцінки фінансової стійкості та ступеня ризику та призводить до виникнення ризикових ситуацій. У результаті цього надана інформація не дає змоги зовнішнім користувачам визначити справжній стан, а на самому підприємстві – повністю розкрити резерви зростання ефективності фінансово-господарської діяльності. Таким чином, зрозуміла, достовірна та доречна фінансова звітність є основним джерелом інформації для оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі та фінансових ризиків, пов'язаних з її втратою.

У другому розділі роботи “Аналіз основних показників фінансової стійкості підприємств торгівлі, їх взаємозв'язок і взаємозалежність” проаналізовані основні сучасні методи, способи оцінки фінансової стійкості підприємств, визначено напрямки вдосконалення комплексної методики аналізу фінансової стійкості, суттєво уточнено систему фінансових показників, які враховують галузеву специфіку та особливості фінансового стану торгових підприємств, проведено оцінку фінансової стійкості підприємств торгівлі м. Суми.

Аналіз існуючих методик оцінки фінансової стійкості підприємств дозволяє зробити висновок про неможливість їх використання без урахування особливостей економічного розвитку та галузевої специфіки формування та використання фінансових ресурсів підприємств торгівлі.

На основі узагальнення та розвитку сучасних підходів до оцінки фінансової стійкості удосконалено та обґрунтовано систему та схему аналізу і взаємозв'язку показників фінансової стійкості, яка б найбільш повно адаптувалася до конкретних умов.

Основою запропонованої схеми оцінки фінансової стійкості стали коефіцієнтний метод та методика оцінки грошового потоку. При цьому слід зазначити, що оцінка фінансової стійкості за допомогою коефіцієнтів залишається найбільш розповсюдженим інструментом фінансового аналізу. В той же час, доцільно відзначити, що сучасні методики розрахунку коефіцієнтів фінансової стійкості підприємств торгівлі є недосконалими, а отже існує можливість переоцінки їх значення. Специфічні недоліки коефіцієнтного методу полягають у наступному:

- наявність великої кількості фінансових показників, серед яких деякі дублюють один

одного;

- відсутність обґрунтованих нормативних значень більшості розглянутих показників, диференційованих за галузями;
- фінансові коефіцієнти значною мірою залежать від облікової політики торгового підприємства;
- диверсифікована діяльність підприємства, яка ускладнює порівняльний аналіз коефіцієнтів за галузями;
- інфляційний вплив на дані фінансових звітів;
- недосконалість алгоритму розрахунку деяких коефіцієнтів;
- статичний характер коефіцієнтів, розрахованих на дату балансу.

Необхідність дослідження грошових потоків різних видів діяльності викликана тим, що традиційні методи оцінки не завжди достатньо точно та адекватно свідчать про стан фінансової стійкості підприємства. У процесі оцінки грошових потоків підприємства важливе значення мають не тільки обсяги наявних грошових коштів, забезпеченість ними зобов'язань, а й внутрішні потенційні можливості підприємства щодо генерування грошових потоків у процесі діяльності.

Дослідження динаміки руху грошових потоків дозволяє визначити систему заходів щодо оптимізації обороту та підвищення ефективності їх використання. У роботі виділені основні напрямки використання інформації щодо грошових потоків в рамках оцінки фінансової стійкості:

- оцінка ефективності операцій фінансово-господарської діяльності підприємства;
- оцінка здатності підприємства виконувати зобов'язання за поточними розрахунками з кредитором при настанні термінів погашення;
- визначення потреби в додатковому залученні коштів;
- розрахунок розміру фінансування, який необхідний для збільшення інвестицій в довгострокові активи або для підтримки фінансово-господарської діяльності на відповідному рівні;
- оцінка здатності підприємства отримувати грошові потоки в майбутньому.

Проведений на основі запропонованої методики аналіз та оцінка показників фінансової стійкості торгових підприємств дозволили виявити стан фінансової стійкості та одночасно ступінь ризику її втрати (табл. 2).

Насамперед, привертають увагу низькі значення показників ліквідності, що дозволяє стверджувати про те, що підприємства торгівлі м. Суми перебувають у кризовому стані щодо ліквідності та їх фінансова стійкість за цими даними не забезпечується. Найбільш незадовільні показники поточної та миттєвої ліквідності склалися у підприємств роздрібною торгівлі. Але низький рівень показників ліквідності не слід розглядати як критичний, якщо підприємства мають можливість генерувати достатні обсяги грошових коштів. Проведений у процесі дослідження порівняльний аналіз дозволив зробити висновок про невідповідність більшості середньогалузевих показників нормативним значенням, тобто спостерігається тенденція погіршення поточної платоспроможності, яка притаманна не тільки торговим підприємствам міста, але й галузі в цілому.

Величина чистого оборотного капіталу у більшості підприємств має від'ємне значення. Наслідком від'ємної величини чистого оборотного капіталу виступає негативне значення коефіцієнта забезпечення запасів та витрат власними джерелами.

З метою одержання інформації про ділову активність і ефективність управління дебіторською заборгованістю та грошовими коштами торгових підприємств, які можуть вплинути на оцінку їх платоспроможності, аналіз показників ліквідності

доповнений коефіцієнтами тривалості операційного та фінансового циклів. Інформація про період трансформації одних видів активів торгового підприємства в інші може суттєво вплинути на оцінку фінансової стійкості підприємств торгівлі та визначити залежність від інвесторів і кредиторів.

Таблиця 2

Показники фінансової стійкості підприємств торгівлі м. Суми

Показники	Роки			
	1997	1998	1999	2000
<i>Коефіцієнти платоспроможності та ліквідності</i>				
Середня тривалість обороту товарів, днів				
Підприємства роздрібної торгівлі	109	33	25	26
Підприємства оптово-роздрібної торгівлі	31	20	13	23
Середній період оборотності дебіторської заборгованості, днів				
Підприємства роздрібної торгівлі	35	9	9	10
Підприємства оптово-роздрібної торгівлі	267	69	91	336
Коефіцієнт абсолютної ліквідності				
Підприємства роздрібної торгівлі	0,030	0,040	0,060	0,090
Підприємства оптово-роздрібної торгівлі	0,002	0,003	0,001	0,01
Чистий оборотний капітал, тис. грн.				
Підприємства роздрібної торгівлі	-484,4	-503,7	-528,3	2072,6
Підприємства оптово-роздрібної торгівлі	153,5	-208,1	3596,5	2393,8
Тривалість операційного циклу, днів				
Підприємства роздрібної торгівлі	144	42	34	36
Підприємства оптово-роздрібної торгівлі	298	89	104	359
Тривалість фінансового циклу, днів				
Підприємства роздрібної торгівлі	-54	-6	-5	5
Підприємства оптово-роздрібної торгівлі	-81	-172	-54	27
<i>Коефіцієнти фінансової стійкості</i>				
Коефіцієнт автономії (власності)				
Підприємства роздрібної торгівлі	0,46	0,51	0,39	0,26
Підприємства оптово-роздрібної торгівлі	0,26	0,40	0,30	0,30
Коефіцієнт співвідношення позичених та власних коштів				
Підприємства роздрібної торгівлі	1,18	0,98	1,55	2,78
Підприємства оптово-роздрібної торгівлі	2,84	1,52	2,33	2,32
<i>Коефіцієнти рентабельності</i>				
Рентабельність продаж (реалізації), %				
Підприємства роздрібної торгівлі	-2,00	0,77	-1,39	1,10
Підприємства оптово-роздрібної торгівлі	6,79	4,27	2,08	-18,90
Рентабельність товарів, %				
Підприємства роздрібної торгівлі	-6,6	8,5	-20,3	15,7
Підприємства оптово-роздрібної торгівлі	47,1	76,5	59,0	-296,0
Рентабельність власного капіталу, %				
Підприємства роздрібної торгівлі	-4,18	4,67	-13,20	16,50
Підприємства оптово-роздрібної торгівлі	13,15	15,17	10,58	-46,60

Як свідчать результати аналізу, показник тривалості операційного циклу за групами торгових підприємств впродовж 1996-1999 рр. мав тенденцію до зниження, тобто спостерігалось скорочення періоду перетворення придбаних товарів у гроші. Слід зазначити, що у 2000 р. даний показник збільшився до 36 днів, що свідчить про незначне зменшення рівня ділової активності торгових підприємств. На підприємствах

оптової торгівлі з 1998 р. спостерігається загальна тенденція до збільшення періоду операційного циклу відповідно з 89 до 359 днів у 2000 р., що свідчить про поступове уповільнення трансформації товарних запасів та дебіторської заборгованості в грошові кошти. Результати аналізу показника тривалості фінансового циклу дозволили зробити висновок про неефективне управління грошовими коштами, оскільки значення показника за 1997-1999 рр. було меншим нуля. Але у 2000 р. підприємствам торгівлі вдалося досягти позитивного значення показника тривалості фінансового циклу: відповідно 5 та 27 днів, що дозволяє зробити висновок про підвищення ефективності управління грошовими коштами.

Проведений аналіз показників фінансової стійкості також підтверджує її критичний рівень. Зменшення власного капіталу вплинуло на зниження рівня показника автономії, який для підприємств роздрібною торгівлі коливається в межах 0,26-0,51 та для підприємств оптово-роздрібною торгівлі – 0,26-0,40. Відповідно, коефіцієнт співвідношення запозичених та власних коштів є більшим одиниці. У підприємств роздрібною торгівлі цей показник більше ніж вдвічі перевищує власні кошти і у 2000 р. склав 2,78. У підприємств оптово-роздрібною торгівлі дещо менше – 2,32. Це дозволяє зробити висновок про зростання залежності підприємств торгівлі від зовнішніх джерел фінансування. При цьому не можна забувати про той факт, що нормативні значення коефіцієнтів, які використовуються на даний час, є загальними й не враховують специфіку торгових підприємств у формуванні ресурсів та їх використанні.

З метою визначення причин і сфери виникнення притоку та відтоку грошових потоків, наявності фактичних обсягів вхідних та вихідних потоків, необхідних для виконання фінансово-господарських операцій за операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю торгових підприємств, автором були проаналізовані звіти про рух грошових коштів. Проведена оцінка грошових потоків різних видів діяльності (операційної, інвестиційної та фінансової) торгових підприємств дозволила виявити певні недоліки в управлінні оборотними засобами, джерелами фінансування, які необхідні для забезпечення безперервної господарської діяльності, що також негативно вплинуло на показники фінансової стійкості.

Для оцінки перспектив стійкості фінансового стану торгових підприємств пропонується доповнити аналіз фінансової стійкості відносним показником грошових потоків, який характеризує динамічну платоспроможність, зокрема, синхронність надходження та витрат грошових потоків. Аналіз даного показника дозволить проконтролювати збалансованість вхідних та вихідних грошових потоків за обсягами та часом, що є умовою забезпечення фінансової стійкості торгового підприємства в майбутньому, дозволяє визначити проблеми, пов'язані з платоспроможністю, а також попередити виникнення ризику втрати фінансової стійкості (табл. 3). Наближення значення цього показника до нуля свідчить про узгодженість вхідних та вихідних потоків за обсягами, їх нормальний розподіл за часом, тобто про синхронність грошових потоків. Так, на підприємствах роздрібною торгівлі цей показник має значення від 30,80 до 2,19 і не має чітко вираженої тенденції, що свідчить про розбалансованість грошових потоків. Аналіз динаміки даного показника на підприємствах оптово-роздрібною торгівлі свідчить про поступове погіршення його значень.

Таблиця 3

Динаміка коефіцієнта синхронності надходження та витрат грошових потоків торгових підприємств м. Суми

Показники	Роки				
	1996	1997	1998	1999	2000

Підприємства роздрібної торгівлі

Вхідні грошові потоки, тис. грн. 9121,0 6728,2 5987,5 7139,9 11592,5

Вихідні грошові потоки, тис. грн. 9222,4 6686,4 5933,1 6866,5 11003,8

Коефіцієнт синхронності 5,31 2,19 2,85 14,31 30,80

Підприємства оптово-роздрібної торгівлі

Вхідні грошові потоки, тис. грн. 8187,6 20232,1 14079,7 17297,8 32283,8

Вихідні грошові потоки, тис. грн. 8189,2 20231,5 14077,5 17328,3 32135,9

Коефіцієнт синхронності 0,083 0,032 0,114 1,597 7,741

Таким чином, проведена оцінка фінансової стійкості підприємств торгівлі дозволяє стверджувати, що реально підприємства торгівлі знаходяться у кризовому стані. Це обумовлює необхідність пошуку нових підходів до оцінки та забезпечення фінансової стійкості у період кризи.

У третьому розділі роботи “Методологічні основи дослідження фінансової рівноваги підприємств торгівлі” досліджено проблему удосконалення методики оцінки фінансової стійкості торгових підприємств, яка ґрунтується на новому підході до вивчення фінансової рівноваги; визначено основні види фінансової рівноваги; запропоновано розрахунок потенційного та реального надлишку або дефіциту грошових коштів і систему показників фінансування; вдосконалено дії торгового підприємства щодо обмеження ризиків залежно від часу реагування на ризикову ситуацію та схема процесу управління фінансовими ризиками торгового підприємства. У процесі дослідження економічної кризи було виділено два її аспекти: зовнішній та внутрішній. Зовнішній полягає у здатності торгового підприємства мобілізувати кошти для виконання своїх зобов'язань перед кредиторами, тобто відновити необхідний рівень фінансової стійкості. Внутрішній – це здатність забезпечити та підтримувати необхідний обсяг оборотних активів за рахунок певних джерел фінансування, тобто досягнення фінансової рівноваги. Це означає, що з економічної точки зору, криза – це дефіцит коштів для підтримання потреби в оборотному капіталі. У ході дослідження фінансової рівноваги було встановлено, що різному співвідношенню основних її складових – чистому оборотному капіталу, потребі в оборотному капіталі та грошовим коштам – відповідають різні види ситуацій фінансової рівноваги:

1. Підприємство має позитивний оборотний капітал і позитивну потребу в оборотному капіталі, а за абсолютною величиною чистий оборотний капітал вище потреби в оборотному капіталі – грошові кошти мають позитивне значення.
2. Підприємство має позитивний оборотний капітал і позитивну потребу в оборотному капіталі, а за абсолютною величиною чистий оборотний капітал менше потреби в оборотному капіталі – грошові кошти мають від'ємне значення.
3. Чистий оборотний капітал – від'ємний, потреба в оборотному капіталі – позитивна, грошові кошти мають негативне значення.
4. Чистий оборотний капітал – позитивний, потреба в оборотному капіталі – від'ємна, грошові кошти мають позитивне значення.
5. Чистий оборотний капітал – від'ємний, його абсолютна величина – менше потреби в оборотному капіталі, який також має від'ємне значення, грошові кошти мають позитивне значення.
6. Чистий оборотний капітал – від'ємний, його абсолютна величина – більше потреби в оборотному капіталі, який також має від'ємне значення, грошові кошти мають негативне значення.

За результатами дослідження, в дисертаційній роботі встановлено, що для підприємств торгівлі м. Суми типовими є ситуації 1 та 5.

Не менш важливою проблемою в методології оцінки фінансової рівноваги є визначення, за рахунок якої діяльності підтримується встановлений вид. Поділ та аналіз діяльності підприємства в розрізі операційних та неопераційних потреб дозволяє виявити приховані у фінансовому стані підприємств негативні явища. Проведений у процесі дослідження аналіз операційної та неопераційної потреб в оборотному капіталі торгових підприємств свідчить, що на окремих підприємствах торгівлі склалася ситуація, при якій сума операційних потреб у оборотному капіталі досягає занадто високих розмірів, в наслідок цього надлишок потреби у фінансуванні від неопераційної діяльності не покриває операційні потреби.

Забезпечення сталого економічного зростання та фінансової рівноваги торгового підприємства неможливе без вчасного виявлення надлишку або дефіциту грошових коштів. Розрахунок потенційного та реального надлишку або дефіциту грошових коштів доцільно здійснювати на підставі наступних формул:

$$c_p e/d = wc - nc, \quad (1)$$

- де $c_p e/d$ – потенційний надлишок або дефіцит грошових коштів;
 wc – чистий оборотний капітал;
 nc – потреба в оборотному капіталі (без короткострокових кредитів).

$$c_r e/d = c_p e/d + sc - c\theta, \quad (2)$$

- де $c_r e/d$ – реальний надлишок або дефіцит грошових коштів;
 sc – короткострокові кредити банку;
 $c\theta$ – залишки грошових коштів.

Аналіз даних розрахунку потенційного та реального надлишку або дефіциту грошових коштів на підприємствах торгівлі на підставі запропонованих формул та звітних даних дозволив виявити, що майже всі підприємства мали потенційний дефіцит грошових коштів. Але аналіз динаміки реального надлишку або дефіциту грошових коштів свідчить, що більшість торгових підприємств мали реальний надлишок грошових коштів, який виник, в основному, внаслідок використання короткострокових кредитів банку.

У роботі запропоновано новий методологічний підхід до вивчення джерел фінансових ресурсів, який дозволяє здійснювати аналіз зміни чистого оборотного капіталу, потреби в оборотному капіталі в розрізі операційної та неопераційної діяльності, зміни потенційних грошових коштів та зміни реальної наявності грошових коштів за допомогою системи показників фінансування. Розроблена система показників фінансування дозволить пояснити динаміку рівноваги між власними джерелами, потребою в них та грошовими коштами (табл. 4).

Таблиця 4

Система показників фінансування торгових підприємств м. Суми, тис. грн.

Показники Підприємства роздрібно́ї торгівлі Підприємства оптово-роздрібно́ї торгівлі

	1997 р.	1998 р.	1999 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.
Операційна (господарська) діяльність						
1. Валовий прибуток	6445,3	7847,7	8686,1	4584,3	9752,4	9374,3
2. Зміна операційної потреби в оборотному капіталі						
зміна запасів	949,6	-564,4	1751,5	1396,7	173,2	-252,9
зміна господарської дебіторської заборгованості	631,0	-365,0	1726,9	22780,9		-10813,1

	12142,9								
зміна господарської кредиторської заборгованості	152,4	1663,4	2015	22736,9					-
9886,6	11349,5								
Разом зміна операційної потреби в операційному капіталі	1428,2	-2592,8		1463,4					
1440,7	-753,3	540,5							
3. Зміна потенційних грошових коштів від операційної діяльності (1-2)				5017,1	10440,5				
7222,7	3143,6	10505,7	8833,8						
Неопераційна діяльність									
4. Зміна чистого оборотного капіталу від неопераційної діяльності				-6012,1		-7867			-
8710,7	-4891,5	-10114,2	-5655,6						
5. Зміна неопераційної потреби в оборотному капіталі									
зміна іншої дебіторської заборгованості 1049,3 -46,9 -372,5 1350,9 -44,4 3580,0									
зміна іншої кредиторської заборгованості 1737,6 -1410,7 502,3 3012,2 -219,3									
430,7									
Разом зміна неопераційної потреби в оборотному капіталі -688,3 1363,8 -874,8 -1661,3									
174,9 3149,3									
6. Зміна потенційних грошових коштів від неопераційної діяльності (4-5)				-5323,8					-
9230,8	-7835,9	-3230,2	-10289,1	-8804,9					
7. Загальна зміна потенційних грошових коштів (3+6) -306,7 1209,7 -613,2 -86,6 216,6									
28,9									
8. Зміна поточних банківських кредитів 348,5 -1155,3 886,6 87,2 -214,4 -59,4									
9. Зміна наявних грошових коштів (7+8) 41,8 54,4 273,4 0,6 2,2 -30,5									

Принципові переваги рекомендованої нами системи показників фінансування полягають у наступному:

- § базується на комплексному підході до оцінки такого явища, як фінансова стійкість торгових підприємств;
- § дозволяє виявити зміни в ресурсах підприємства за звітний період;
- § оцінка фінансової рівноваги здійснюється на підставі даних фінансової звітності, що дає можливість проводити аналіз за відносно короткий час – квартал;
- § дозволяє виявити способи фінансування, які використовувало підприємство, щоб забезпечити фінансову рівновагу;
- § робить кількісно вимірюваними результати діяльності торгових підприємств та ступінь фінансового ризику;
- § дозволяє оцінити динаміку розвитку фінансової структури підприємства;
- § передбачає можливість використання суб'єктами малого підприємництва при відсутності звіту про рух грошових коштів;
- § простота та зрозумілість, зіставність, розрахунки легко автоматизувати.

З метою комплексного вирішення проблеми ефективного управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі подальшого вдосконалення вимагає процес управління фінансовими ризиками.

Управління фінансовими ризиками – процес, направлений на подолання проблеми ризику та являє собою сукупність дій економічного, організаційного та технічного характеру, що здійснюються в певній послідовності та спрямований на нейтралізацію негативних наслідків фінансових ризиків або зменшення його до допустимого рівня. Оцінка фінансової стійкості та рівноваги підприємств торгівлі дозволила зробити висновки стосовно послідовності реалізації управлінських дій щодо мінімізації та обмеження фінансових ризиків.

Одним із важливих етапів управління фінансовими ризиками є їх ідентифікація.

Ідентифікація фінансового ризику передбачає виявлення зовнішніх та внутрішніх чинників ризику, що впливають на виникнення та загострення ризикової ситуації. Визначення розміру можливих фінансових втрат від ризику зниження фінансової стійкості можливе тільки після ретельного аналізу фінансової стійкості та рівноваги торгового підприємства.

Аналіз фінансової стійкості та рівноваги дозволяє оцінити рівень обраного ступеня фінансового ризику та запропонувати заходи щодо зниження його рівня.

Враховуючи специфіку фінансово-господарської діяльності торгових підприємств, у дисертації обґрунтовано та запропоновано застосування внутрішніх і зовнішніх способів зниження ризиків.

Визнано доцільним використання певної послідовності дій щодо управління фінансовими ризиками залежно від часу реагування на ризикову ситуацію за трьома основними стадіями:

- попереджувальної – дії підприємства до виникнення ризикової ситуації;
- поточної – дії підприємства в процесі впливу ризикової ситуації;
- подальшої – дії підприємства після впливу ризикової ситуації.

Зазначена класифікація стадій обумовлена тим, що дії торгового підприємства щодо обмеження ризиків необхідно починати заздалегідь, тобто до початку виникнення фінансових труднощів, продовжувати під час здійснення фінансової діяльності та закінчувати тільки наприкінці життєвого циклу підприємства.

Таким чином, проблему оцінки та мінімізації ризику можна вирішити тільки за допомогою системного підходу до управління ризиками. При цьому значну роль у зменшенні ризику втрати фінансової стійкості відіграє використання ефективної системи внутрішніх заходів щодо нейтралізації його негативних наслідків.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової задачі, що виявляється в обґрунтуванні і запровадженні нових методів та підходів до оцінки фінансової стійкості та організації її забезпечення на підприємствах торгівлі.

Основні висновки виконаного дисертаційного дослідження полягають у наступному:

1. Системне розв'язання фінансових проблем, що зумовили загострення ризикових ситуацій у торговій галузі, обумовлює необхідність вдосконалення процесу оцінки та управління фінансовою стійкістю торгових підприємств як динамічної інтегральної характеристики спроможності підприємства трансформувати ресурси та ризики з метою ефективного функціонування в ризикових умовах.
2. З метою проведення комплексної оцінки фінансової стійкості суттєво уточнено систему фінансових показників та схему аналізу, яка враховує особливості економічного розвитку та галузеву специфіку підприємств торгівлі на підставі розрахунку показників тривалості операційного та фінансового циклів, синхронності надходження та витрат грошових коштів.
3. Виходячи з того, що вирішення проблеми фінансування підприємств торгівлі, діяльність яких характеризується відносно постійним зростанням потреби в оборотному капіталі, оцінку фінансового стану доцільно проводити на підставі дослідження взаємозв'язку та взаємозалежності компонентів фінансової рівноваги, що дозволить оцінити наявність джерел фінансування та напрямки їх використання.
4. З метою поглибленого аналізу, зниження ступеня ризику втрати фінансової стійкості та порушення фінансової рівноваги потребує подальшого вдосконалення методика оцінки фінансової стійкості торгових підприємств на основі оцінки грошових потоків та стану наявних грошових коштів, що дозволяє вирішувати завдання оцінки строків і обсягів

коштів від основної діяльності, доцільності капіталовкладень та структури фінансових операцій, а також необхідного запозичення коштів, доцільності використання кредиту, його повернення та сплати.

5. Для забезпечення оптимального рівня фінансової стійкості та фінансової рівноваги запропоновано розрахунок показників потенційного та реального надлишку або дефіциту грошових коштів, що дасть змогу визначити збалансованість структури джерел фінансування та каналів їх використання.
6. З метою виявлення впливу зміни фінансових ресурсів від операційної та неопераційної діяльності торгового підприємства на фінансову стійкість запропоновано методіку оцінки фінансової рівноваги за допомогою системи показників фінансування.
7. Для запобігання впливу фінансових ризиків на фінансовий стан підприємств торгівлі запропоновано схему послідовності дій управління ризиками, що сприятиме своєчасному прийняттю заходів щодо зниження рівня фінансових втрат.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Бурденко І.М. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі в умовах трансформації економіки перехідного періоду // Вісник УАБС. – 2000. – № 2 (9). – С. 56 – 59, 0,3 д.а.
2. Бурденко І.М. Методологічні принципи дослідження фінансової рівноваги підприємств торгівлі // Вісник УАБС. – 2001. – № 1 (10). – С. 77-81, 0,4 д.а.
3. Бурденко І.М. До питання про інформаційну базу для оцінки фінансової стійкості підприємств // Банківська система України: теорія і практика становлення: Збірн. наук. праць. Т. 2. – Суми: ВВП “Мрія-1” ЛТД “Ініціатива”, 1999. – С. 511-516, 0,2 д.а.
4. Бурденко І.М. Управління ризиками в діяльності торгових підприємств в умовах трансформації економіки перехідного періоду в Україні // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірн. наук. праць. Випуск 63. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2000. – С. 9-16, 0,3 д.а.
5. Бурденко І.М. Аналіз показників грошових потоків як критерій оцінки фінансової стійкості торгових підприємств // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірн. наук. праць. Випуск 87. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2001. – С. 85-91, 0,3 д.а.
6. Бурденко І.М. Використання методу грошових потоків для оцінки фінансової стійкості торгових підприємств // Глобалізація економіки: нові можливості чи загроза людству?: Матеріали міжнародної конференції. Т. 1. – Донецьк: ВРЦ ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2001. – С. 148-152, 0,2 д.а.
7. Бурденко І.М. Комплексне управління фінансовими ресурсами підприємств як метод обмеження фінансового ризику в діяльності підприємств торгівлі // Теорія і практика перебудови економіки: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Черкаси: ЧДТУ, 2001. – С.168-171, 0,1 д.а.

АНОТАЦІЯ

Бурденко І.М. Фінансова стійкість підприємств торгівлі та її забезпечення в умовах трансформації національної економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит. – Українська академія банківської справи, Суми, 2001.

Дисертаційне дослідження присвячене аналізу існуючих і обґрунтуванню нових напрямків до оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі в умовах ризикової діяльності.

На основі всебічного аналізу методів оцінки фінансової стійкості уточнено систему фінансових показників, які враховують особливості фінансового стану та галузеву специфіку підприємств торгівлі та обґрунтовано схему поглибленого аналізу фінансової стійкості торгових підприємств. Досліджено функціональні зв'язки

торгових підприємств, на основі яких проведена систематизація видів фінансово-економічних ризиків, що впливають на безперервну діяльність підприємств торгівлі. У роботі обґрунтовано нові підходи до вдосконалення оцінки фінансової стійкості на підставі аналізу рівноваги між джерелами фінансування, їх потребою та оцінкою грошових коштів як основного елемента забезпечення фінансової рівноваги, розроблено рекомендації щодо послідовності процесу управління фінансовими ризиками торгових підприємств залежно від часу реагування на ризикову ситуацію. Ключові слова: фінансова стійкість торгових підприємств, фінансова рівновага, фінансовий ризик, ліквідність, платоспроможність, чистий оборотний капітал, потреба в оборотному капіталі, грошові кошти, грошові потоки, управління ризиками.

АННОТАЦІЯ

Бурденко И.Н. Финансовая устойчивость предприятий торговли и её обеспечение в условиях трансформации национальной экономики. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.04.01 – финансы, денежное обращение и кредит. – Украинская академия банковского дела, Сумы, 2001.

Диссертационное исследование посвящено анализу существующих и обоснованию новых направлений к оценке финансовой устойчивости торговых предприятий в условиях рискованной деятельности.

Деятельность субъектов хозяйствования в условиях трансформации экономики и развитие рыночных отношений требуют быстрой адаптации, знания законов развития, а также наличия устойчивого финансового состояния предприятия. В соответствии с условиями конкретного этапа развития, который характеризуется политической, экономической нестабильностью, а поэтому и неопределенностью, оптимизация деятельности торговых предприятий требует решения комплекса проблем. Одной из них является проблема обеспечения финансовой устойчивости и финансового равновесия торговых предприятий в условиях неопределенности и неустойчивости экономической среды.

Построение основ рыночной экономики обуславливает возникновение конкуренции между её участниками, возрастание степени финансовых рисков: риска снижения финансовой устойчивости и риска неплатежеспособности, а иногда и банкротства. В связи с этим возникает потребность поиска обоснованных путей и методов углубленной методики оценки финансовой устойчивости торговых предприятий и принятия на её основе своевременных обдуманных управленческих и финансовых решений по её улучшению. На сегодня отсутствует четкая методика оценки финансовой устойчивости и финансового равновесия, которая дает возможность получения реальной картины финансовой деятельности предприятий торговли.

Актуальность темы исследования определяется объективной необходимостью дальнейшей разработки основных теоретических подходов и усовершенствования методов комплексной оценки финансовой устойчивости в условиях риска, которая основана на новом подходе – изучении финансового равновесия торговых предприятий.

В ходе исследования автором уточнена экономическая суть и содержание категории “финансовая устойчивость” и “финансовое равновесие”, всесторонне проанализированы методические подходы к оценке финансовой устойчивости, уточнена система финансовых показателей, учитывающих особенности финансового состояния и отраслевую специфику предприятий торговли.

В работе исследованы функциональные связи торговых предприятий, на основе которых выделены основные виды финансовых и экономических рисков, влияющих

как на устойчивость финансового состояния, так и на деятельность в целом, определены направления снижения риска потери финансовой устойчивости с учетом специфики предприятий торговли и степени влияния внешних и внутренних факторов рисков.

В работе предложен новый подход к оценке финансовой устойчивости, основанный на анализе равновесия между источниками финансовых ресурсов, потребностью в них и денежными средствами. В общем виде финансовое равновесие предприятия представляет соответствие потребности в оборотном капитале и его ресурсов за видами и временем. На основе взаимосвязи между элементами финансового равновесия определены шесть возможных видов финансового равновесия. В качестве одного из направлений определения финансового равновесия рассмотрены способы расчета потенциального и реального излишка или дефицита денежных средств. Предложенная в диссертационной работе система показателей финансирования позволит всесторонне проанализировать финансовое равновесие торговых предприятий, учитывая при этом влияние операционной и неоперационной деятельности на его элементы.

Ключевые слова: финансовая устойчивость торговых предприятий, финансовое равновесие, финансовый риск, ликвидность, платежеспособность, чистый оборотный капитал, потребность в оборотном капитале, денежные средства, денежные потоки, управление рисками.

SUMMARY

Burdenko I.M. The financial stability of the trade enterprises and it's securing in terms of transitional period economy. – Manuscript.

The dissertation for a candidate of economic sciences degree in specialty 08.04.01 – finance, money turnover and credit. – Ukrainian Academy of Banking, Sumy, 2001.

The thesis is devoted to the analysis of existing and the basing of new tendencies in evaluation of the trade enterprises financial stability in terms of risk activity.

Author gives the ground to the scheme of complex analysis of the trade enterprises financial stability through the comprehensive analysis of methods of financial stability evaluation, defines more precisely the system of financial indexes, which discount the peculiarities of financial state and the branch specific character of trade enterprises. Author examines the functional links of trade enterprises and systematizes on their basis the kinds of financial-economic risks, which influence the continuous activity of trade enterprises.

In the thesis new approaches to the improvement of financial stability evaluation was substantiated on the basis of analysis of the balance between finance sources, their necessity and evaluation of cash as the main element of financial balance securing. The author worked out the recommendations on the consecutiveness of managing process of financial risks of trade enterprises depending on the moment of reacting on risky situation.

Key words: financial stability of the trade enterprises, financial balance, financial risk, liquidity, payment capacity, net working capital, working capital necessity, cash, money flows, risk management.

